

عملیات اطلاعاتی، عامل برتر ساز توان رزمی و برتری اطلاعاتی به عنوان هنر جنگ

بهرام رضایی^۱

چکیده

عملیات اطلاعات (IO)^۲ تکمیل کننده تمام جنبه های اطلاعاتی است و فرماندهان را به هماهنگی، تکمیل و همزمانی اقدامات رزمی در صحنه نبرد قادر می سازد به گونه ای که بتوانند از تمامی توان رزمی بالقوه خود استفاده نمایند. عصر اطلاعات در جهان بعد جدیدی به معادله درگیریهای نظامی آینده اضافه نموده است. برتری اطلاعات اساساً یک عامل چند برابر کننده نیرو در کل یک ساز کار عملیاتی جدید مطرح شده است. استفاده از تکنولوژی های جدید اطلاعات توانایی های جنگندگی فوق العاده ای را برای نیروهای رزمنده فراهم می سازد. در این مقاله سعی شده است به نقش و ارتباط عملیات اطلاعاتی و برتری اطلاعات با عملیات رزمی و تاکتیک های نبرد اشاره ای شود.

کلید واژه: عملیات اطلاعاتی، برتری اطلاعاتی، محیط اطلاعاتی، مدیریت اطلاعات، تکنولوژی

مقدمه:

تعیین محتمل ترین راه کار دشمن، تلقی دشمن از نیت شما، پنهان کردن نیت و ایده های خودی، گمراه کردن دشمن با تظاهر و فریب تاکتیکی، استفاده از فریب و نیرنگ در طرح های عملیاتی به منظور جنگ در بهترین شرایط از جمله موارد مهمی هستند که به عنوان هنر جنگ همیشه بکار گرفته شده اند.

اطلاعات در جنگ همیشه عاملی حیاتی بوده است. طبق نظر کلازویتز^۱، اطلاع ناقص از یک وضعیت می تواند یک اقدام نظامی را با بن بست روبرو سازد. سن تزو^۲ پانصد سال قبل از میلاد مسیح (ع) نشان داده است که اطلاعات جزء لاینفک جنگ است. بدین مفهوم که یک نیروی نظامی هر اندازه خود و دشمن را بیشتر بشناسد، در جنگ قدرتمندتر خواهد بود. اطلاعات همواره جزء لاینفک در رقابتهای بشر بوده و آنهایی که توانایی بیشتری برای جمع آوری، درک، کنترل و استفاده از اطلاعات داشته اند، همواره در میدان نبرد از یک امتیاز اساسی برخوردار بوده اند. در عصر اطلاعات تاثیر فن آوری اطلاعات در عرصه نظامی منجر به رشد سریع اطلاعات، منابع اطلاعاتی و توانایی های انتشار اطلاعات گردیده است.

جنگ در عصر اطلاعات

انقلاب اطلاعاتی نوعی جنگ را پایه ریزی کرده (و خواهد کرد) که در آن نه تعداد نفرات و یگانها و نه حتی قدرت آتش نتیجه را تعیین نمی کنند بلکه در این جنگ طرفی که بیشتر می داند، بهتر می تواند بر محیط سایه افکنده و بر میدان نبرد غلبه کند، نیروهای خود، دشمن و موقعیت ها را دقیق تر ببیند و از برتری مطلق خود برای غلبه ای راحت و کم تلفات بر حریف یاری جوید. در چنین نبردی به خاطر استفاده از فناوری های

¹-Clausewitz

²-Sun Tzu

اطلاعاتی پیشرفته این نیروها برتری محسوسی در دستوردهی، کنترل و انتقال اطلاعات خواهند داشت که باعث خواهد شد توان بسیار بالاتری از حریف در اجرای تاکتیکهای مختلف جنگی کسب کنند. در این وضعیت اولاً فرماندهان رده بالا با اطلاع کامل و دقیق از تمام جزئیات میدان نبرد می توانند درباره بهترین تاکتیکها تصمیم گیری نمایند و به بهترین نحوی تصمیمات خود را به رده های پایین تر انتقال دهند، ثانیاً مسئولان رده های پایین تر و فرماندهانی که مستقیماً در جنگ شرکت دارند نیز به خاطر دید وسیعی که حسگرهای میدان جنگ برای آن ها به ارمغان می آورند و دارا بودن اطلاعات دقیق از وضعیت دیگر نیروها و حتی نیروهای دشمن، خواهند توانست به بهترین نحوی دستورات را اجرا کرده و حتی در مواقع لزوم خود برای عملیات تصمیم گیری های استراتژیک بنمایند.

دگرگونی عصر (عصر اطلاعات) و زیر ساختهای اجتماعی، اقتصادی و ... "مصادیق" جنگ و دفاع را نیز دچار دستخوش کرده است. زیر ساخت اطلاعاتی و زندگی اجتماعی داده ها و فرایند تبدیل آنها برای تصمیم گیری، هدف نوعی عملیات بنام جنگ اطلاعات است.

جنگ اطلاعات یک توانمندی استراتژیک است مانند تسلیحات هسته ای در زمان جنگ سرد که عامل تهدید و یا تهدید پذیری یک کشور محسوب می شود. از نظر استراتژی کاربردی، جنگ اطلاعات معتقد است که بجای تسلیحات با حجم تخریب زیاد باید تسلیحات دقیق علیه نقاط حساس را بکار برد. اگر قائل باشیم که زمین، دریا و هوا سه بعد جنگ زمینی، دریایی و هوایی بوده و جنگ های فضایی بعد چهارم جنگ هستند و بدین منوال جنگ های اطلاعاتی بعد پنجم جنگ در نظر گرفته می شوند. برای مشاهده تغییرات در روش استراتژی جنگ، جنگ جهانی اول و دوم را با عصر اطلاعات مقایسه می کنیم:

در جنگ جهانی اول از عملیات فرسایشی استفاده می شد، در جنگ جهانی دوم محور عملیات مانور بود در حالی که در عصر اطلاعات بر روی کنترل تاکید می شود. در حالی که در جنگ جهانی اول تلاش عمده صرف تحلیل نیرو و در جنگ دوم تلاش بیشتر صرف نابود کردن نیرو می شد، در عملیات اطلاعات بیشتر در فلج کردن نیروها تلاش می شود. ابزار مورد استفاده در جنگ اول سلاح هایی بودند که قدرت آتش داشتند و در جنگ جهانی دوم از تسلیحات مکانیزه استفاده می شد اما در عصر اطلاعات از تسلیحات و تکنولوژی های اطلاعاتی استفاده می شود.

برتری اطلاعاتی

یکی از مولفه های لازم جهت کسب برتری بر دشمن برتری اطلاعاتی است که به واسطه آن می توان به دشمن اشرافیت همه جانبه یافت. نیرویی که این مزیت مهم و استفاده موثر از آن را به جهت تاثیر روی نیات، حالات و فعالیت های دشمن بکار گیرد از برتری اطلاعاتی بهره کامل را برده است. برتری اطلاعاتی یک مزیت اطلاعاتی است که از توان جمع آوری، پرورش و انتشار مستمر اطلاعات جاری حاصل می شود. در طول یک عملیات بهره برداری اطلاعاتی از دشمن و جلوگیری از بهره برداری از اطلاعات خودی همزمان پیش برده می شود. فرماندهان جهت اجرای موفقیت آمیز ماموریت های محوله از برتری اطلاعات بهره می برند. برتری اطلاعاتی همواره یک امر مستمر و پویا بوده و تمامی بخش های مرتبط با عملیات موظف به حفظ و نگهداری اطلاعات بدست آمده می باشند و باید از دسترسی دشمنان و حریفان مقابل به اطلاعات حاصله جلوگیری نمایند. برتری اطلاعاتی به اشکال مختلف خواهد بود: از ایجاد تصویر عملیاتی و شناسایی آن در بستر موجود گرفته تا توانایی تشخیص محیط عملیاتی از طریق عملیات اطلاعاتی تهاجمی.

جوهره کسب برتری اطلاعاتی به این مفهوم است که نسبت به دشمن بتوانیم زودتر ببینیم، بشناسیم و عمل نمائیم. تا زمانیکه نیروهای مسلح درگیر عکس العمل بر علیه فعالیت های دشمن باشند قادر نخواهند بود که برتری اطلاعاتی را گسترش دهند. برتری اطلاعاتی به فرماندهان فعالی که به اطلاعات بعنوان یکی از عوامل توان رزمی نگریسته و در تولید اطلاعات به زیر دستان خود اعتماد داشته باشند، نیازمند است و اینکه بتوانند عملیاتهای طرح ریزی، مهیاسازی، اجرا و ارزیابی مستمر را هدایت نمایند. فرماندهان فهیم، جهت دستیابی به برتری اطلاعاتی به همان اندازه که به مانورها و اجرای آتش خود توجه دارند روی هماهنگی و توجه به اطلاعات برای رزم توجه و دقت دارند. آنها در تلاشند تا نسبت به دشمنان و حریفان خود از سیستمهای اطلاعاتی و اطلاعات رزمی بدست آمده استفاده هر چه بهتری را ببرند. فرماندهان موفق فرماندهانی هستند که ببینند و بفهمند و سپس بتوانند از وضعیت موجود نهایت بهره برداری را ببرند.

برای دسترسی به برتری اطلاعاتی و بهره برداری از آن نیازمند به دکترین نظامی، آموزش، رهبری، سازمان، تجهیزات و نفرات برتر می باشیم. برتری اطلاعاتی توان فرمانده را جهت تجسم و هدایت عملیاتها و استفاده موثر از سیستم های اطلاعاتی بالا می برد. استفاده موثر از سیستمهای اطلاعاتی پیشرفته، تعیین راهکارها و آموزش به فرماندهان این امکان را می دهد که بتوانند وضعیت را درک کرده و آنرا تحت کنترل خود داشته باشند. علاوه، در کنار تکنولوژی مدرن اطلاعاتی، فرماندهان بطور موثرتری به رهبری عده های خود پرداخته و بهتر از قبل تصمیم های خود را نسبت به دشمنان پیاده می سازند. فرماندهان منابع اطلاعاتی را مدیریت کرده و قضاوتهای خود را با اطلاعات ستاد و زیر دستانشان تلفیق می کنند و همچنین برای درک هر چه بهتر فضای نبرد نسبت به دشمن از سیستمهای اطلاعاتی، نهایت استفاده را می برند. فرماندهان از مرحله صدور دستور آگهی

تا تکمیل آرایش نیروها به اطلاعات مرتبط با (Mett-tc)^۱ ماموریت، دشمن، عوارض زمین، آب و هوا، نیروها، زمان موجود و ملاحظات غیر نظامی، برای اجرای فرماندهی و کنترل موثر نیازمند هستند. پرسنل نظامی برای کسب اطلاعات نظامی از تمامی امکانات ممکنه استفاده لازم را می‌برند. نیروهای خودی همزمان تلاش می‌کنند تا دشمنان نتوانند به اطلاعات نیروهای خودی دسترسی پیدا نمایند و توانایی دشمن را در جمع آوری، پردازش، ذخیره و ارائه و انتشار اطلاعات مختل می‌کنند. حفاظت از اطلاعات به منظور جلوگیری از دشمن به اطلاعات خودی شرایط مناسبی را برای کسب برتری اطلاعات مهیا می‌سازد. نیروهای نظامی از برتری اطلاعات بعنوان سکوی پرتاب برای عملیاتهای قطعی خود بهره برداری می‌کنند.

محتوای تاکتیکی و عملیاتی برتری اطلاعاتی بسیار عمیق بوده و اشغال سریع و حفظ ابتکار عمل از ویژگیهای بارز تمامی عملیاتها می‌باشند. برتری اطلاعاتی فرماندهان را مجاز می‌سازد تا زودتر از دشمنان تصمیم‌های خود را عملی سازند. البته چنانچه دشمنان با روند اطلاعاتی ما همگام نباشند قبل از اینکه مشکلات فعلی خود را حل نمایند با مشکلات جدیدتری روبرو خواهند شد.

تقویت از طریق برتری اطلاعاتی و تسریع در حرکات می‌تواند دشمن را وادار به اخذ تصمیم‌هایی نماید که باعث نابودی خودش شود. در عملیاتیهای تحکیمی و پشتیبانی، برتری اطلاعات به استقرار نیروها و پیش‌بینی نیازمندیها و درک بهتر مشکلات کمک می‌نماید. برتری اطلاعات به فرماندهان این امکان را می‌دهد که زودتر از موعد مقرر نسبت به کنترل وضعیت ممکنه عکس‌العمل نشان دهند.

^۱ Mett-tc: Mission, enemy, terrain and weather, troops, time available and civil-consideration

فرماندهان نیازمندیهای خود را با کیفیت اطلاعات حاصله ارزیابی می کنند، این ارزیابی در مقابل کیفیت تصویر عملیاتی دشمن برآورد می گردد. فرماندهان از هر گونه خوش باوری های مرتبط با این موضوع دوری می کنند آنها می دانند که دشمنانشان ممکن است منابع اطلاعاتی آنها را بر حسب تصادف و یا از طریق عملیاتیهای اطلاعاتی کشف نمایند، لذا سعی می کنند تا منابع اطلاعاتی آنها را بلوکه کرده و از آن برای فریب و یا بهبود توان رزمی خود نهایت بهره برداری را نمایند.

فرماندهان جهت بهره برداری توان رزمی خود از اطلاعات رزمی بدست آمده نهایت استفاده را می برند. آنها وضعیت اطلاعاتی خود را گسترش داده و دائما در حال ارزیابی اخبار حاصله خواهند بود. آنها می دانند که از دست دادن برتری اطلاعات ممکن است از دست دادن ابتکار عملیات را بدنبال داشته باشد.

محیط اطلاعاتی

محیط اطلاعاتی به مجموعه ای از افراد، سازمانها و سیستم هایی اطلاق می شود که به جمع آوری، پرورش و انتشار اطلاعات می پردازند. محیط اطلاعات شامل اطلاعات خودی نیز می باشد. آب و هوا، نوع زمین و اثر سلاحها مانند پالس الکترومگنتیک و یا خلاء های الکترونیکی بر محیط اطلاعات اثر گذار هستند اما جزئی از محیط اطلاعات محسوب نمی شوند. فرماندهان در زمان تجسم یک عملیات مقدار نفوذ و تاثیر طبیعی محیط اطلاعات را بررسی می کنند.

بیشتر «محیط اطلاعاتی» در کنترل نیروهای رزمنده نیست. در زمانی که فرماندهان قادر به کنترل تمام محیط اطلاعاتی نیستند بایستی آمادگی اجرای عملیات هایی را جهت کسب اشرافیت بر محیط اطلاعاتی داشته باشند. عکس العمل متقابل در محیط اطلاعات پیچیدگی عملیاتیهای نظامی را افزایش می دهد. فرماندهان بیشتر از هر

چیزی به چگونگی تاثیر فاکتور های خارج از منطقه نبرد بر روی عملیات ها توجه می نمایند.

نیروهای نظامی متکی به استفاده نامحدود از محیط اطلاعاتی هستند. فرماندهان و ستاد آنها باید تاثیرات این محیط را روی عملیات ها و گسترش سیستم های فرماندهی و کنترل اعمال نمایند. در محیط اطلاعاتی بعد مسافت معنایی ندارد. سیستم های اطلاعاتی قبل از شروع هر عملیاتی با سیستم های اطلاعاتی دشمن (درگیر) خواهند شد. این درگیری تا بعد از خاتمه عملیات تداوم خواهد داشت فرماندهان می دانند که برای اطلاعات نیروهای خودی هیچ محل امنی وجود ندارد، لذا قبل از وارد شدن نیروهای رزمی به صحنه نبرد برای کسب برتری اطلاعات جنگ آغاز می شود. فرماندهان و ستاد عملیات خود را بر همین مبنا هدایت می کنند.

برتری اطلاعات در جنگ ۱۹۹۱ خلیج فارس

بنا به عقیده بسیاری از ناظران، جنگ خلیج فارس با به هماهنگ در آوردن سیستم های اطلاعاتی، عملیاتها و مدیریت به شیوه هایی که بتواند یک فرم جدید از جنگ را به پیش ببرد، اهمیت داده است. جنگ خلیج فارس جنگ اطلاعات، جنگ فرماندهی و کنترل و در نهایت جنگ ضد اطلاعات محسوب می شود. در این جنگ نیروهای عراقی قادر به دیدن و شنیدن نبودند.

عناصر موثر در برتری اطلاعات

فرماندهان برای بدست آوردن برتری اطلاعات^۳ فاکتور وابسته بهم را رهبری و هدایت می کنند: این فعالیتها تکمیل کننده اجرایی عملیاتها در تمامی جهات می باشند.

- شناسایی و مراقبت یکپارچه^۱ (ISR)

- مدیریت اطلاعات^۲ (IM)

- عملیات اطلاعاتی^۳ (IO)

فرماندهان نه تنها در منطقه عملیات بلکه در سرتاسر محیط اطلاعاتی برای کسب برتری اطلاعات تلاش نموده و برای این تلاش هزینه صرف می کنند. برتری اطلاعاتی مطمئن برخوردار از اطلاعاتی است که تنها یک بعدی نباشد. برای مثال نیروهای ارتش ممکن است از یک دشمن ضعیف تر مدیریت اطلاعات قدرتمندتری داشته باشند ولی در هر حال جمع آوری و تولید اطلاعات و متقابلاً حفاظت بهتر آن ممکن است به دشمن این امکان را دهد که اطلاعاتش بسیار قوی تر از اطلاعات خودی باشد. بنابراین برای رسیدن به برتری اطلاعات مطمئن باید از هر سه بعد آن بهره برداری نمود. زیرا فعالیت های ناهماهنگ یک بعدی کاملاً تاثیر گذار نخواهند بود و برتری اطلاعاتی زمانی پویا و نمودار می شود که فرماندهان هر سه بعد را با هم بکار گیرند.

شناخت و مراقبت یکپارچه

پایه و اساس برتری اطلاعاتی را یکپارچگی جمع آوری، شناسایی و مراقبت تشکیل می دهند. زیرا با اجرای عملیاتهای یکپارچه جمع آوری، شناسایی و مراقبت می توان به مجموعه منابع اطلاعات غنا بخشید. این یکپارچگی باعث می شود که یگان درگیر در عملیات از ماموریت های جانبی مانند گزارش، پرورش و تهیه اطلاعات نظامی معاف

¹ Intelligence-Surveillance and Reconnaissance

² Information Management

³ Information Operation

گردد. از موارد دیگری که می توان ذکر کرد این یکپارچگی برای کلیه واحدها یک راه کار مشترک برای هدایت مراقبت و شناسایی ارائه می دهد.

عملیات یکپارچه جمع آوری اطلاعات، شناسایی و مراقبت به یگانها این امکان را می بخشد که بتوانند جهت کسب اطلاعات رزمی دشمن و محیط اطراف که شامل جو، زمین و ملاحظات غیر نظامی می باشد، درست تصمیم گیری نمایند. این اطلاعات جوابگوی نیازمندیهای اطلاعاتی در کلیه مراحل عملیاتی می باشد. اطلاعات رزمی درست و بموقع باعث دلگرمی و جسارت شده و از طرفی باعث تسهیل فعالیتهایی می شود که برتری اطلاعاتی دشمن را نسبت به نیروهای خودی و امکانات مربوطه ضعیف می کند.

اطلاعات رزمی برای کلیه عملیاتیهای نظامی پشتیبان محسوب می شود. از این اطلاعات برای پشتیبانی برنامه ها، تصمیم گیری ها، توسعه هدف و حفاظت نیروها استفاده به عمل می آید. اطلاعات امری پویا و مداوم است. مراقبت و شناسایی از اولین راه کارها در جمع آوری اخبار و تولید اطلاعات محسوب می شود.

تهیه اطلاعات رزمی از یک منطقه جنگی یکی از روشهای سیستماتیک می باشد که در آن محیط و دشمنان مورد بررسی قرار می گیرند (برای مثال: بررسی جو، زمین و ملاحظات غیر نظامی) که در این حالت جو، زمین و ملاحظات غیر نظامی مرتبط با ماموریت محوله منطبق بر وضعیت دشمن مورد بررسی قرار می گیرند و در نهایت از موارد مشخص شده برای تصمیم گیری، ارزیابی، آسیب پذیری و روش های محتمل اجرایی استفاده به عمل می آید.

اولین مرحله در اجرای یک عملیات نظامی بدست آوردن تصویر جامعی از میدان نبرد است. از این تصویر به منظور هدایت فعالیت هایی که فرماندهان و ستاد در جهت تمرکز تجهیزات اطلاعاتی و شناسایی و مراقبت یکپارچه در سرتاسر منطقه عملیات

پیش بینی می کنند، استفاده می شود. داشتن تصویر جامع از میدان نبرد فرماندهان را در مورد اطلاعاتی در زمینه دشمن، محیط و نحوه تاثیر آنها در عملیات توجیه می کند. در بیشتر مواقع این تصویر فرماندهان را قادر می سازد تا خلاءهای اطلاعاتی را با اطلاعات حاصله از ارزیابی خود از دشمن کامل نمایند.

مراقبت به روش پاییدن و دیدبانی از یک منطقه جهت جمع آوری اخبار گفته می شود. مراقبت تمرکز یافته از مناطق گسترده، اطلاعات ارزشمند را تهیه می نماید. مراقبت به یک روش نظارتی مستمر از اشیاء افراد، مکانها، زمینهای سطحی و زیر سطحی و فضا بوسیله وسایل فتوگرافیک، سمعی و بصری و دیگر تجهیزات مربوطه اطلاق می گردد.

شناسایی باعث جمع آوری اخبار شده و به اطلاعات رزمی و پیش بینی های حاصله اعتبار می بخشد. بایستی توجه داشت که یگانهای شناسایی به یگانهای دیگر شبیه نبوده و فقط مختص جمع آوری اخبار طراحی می گردند. بطور معمول ماموریت های شناسایی بر تمامی عملیتهای دیگر تقدم داشته و بایستی قبل از هر اقدامی شروع شده و در سرتاسر منطقه عملیات انجام گیرند.

یگان های شناسایی می توانند موقعیت دشمن در حال حرکت و تجهیزات کنترل فرماندهی او مانند پست های فرماندهی، راههای ارتباطی و سکویهای پرتاب ماهواره را جهت تخریب، حمله و یا خنثی سازی کشف و مشخص نمایند. فرماندهان در تمامی رده ها برای هدایت عملیتهای خود، اقدامات شناسایی را یکی کرده و سپس استفاده می نمایند.

شناسایی مداوم و تهاجمی فراتر از جمع آوری اطلاعات است، این نوع شناسایی ها روی حرکات و عملیات های دشمن تاثیر گذار می باشند. دشمن بخشی از نیرو های خود را که در محل های دیگر نیاز دارد برای مقابله با عملیات شناسایی نیروهای خودی بکار می گیرد.

عناصر شناسایی برای کسب اطلاعات، بعضی از مواقع مجبورند درگیر جنگ شوند ولی با این وجود منظور از شناسایی کسب اطلاعات مخفیانه است نه وارد شدن به نبرد. عملیاتهای شناسایی نه تنها قدرت رزمی قابل ملاحظه ای فراهم میاورند بلکه برای اجرای عملیاتهای غیر طرحریزی شده ای بکار می روند که منطبق با نیت فرمانده نیست و یا با تکمیل آنها ماموریت با خطر روبرو خواهد شد.

مدیریت اطلاعات

مدیریت اطلاعات به مجموعه اقداماتی اطلاق می شود که اطلاعات مرتبط را به شخص مناسب در زمان مناسب برساند. این اطلاعات در یک ساختار قابل استفاده برای کمک به تصمیم گیری ها و درک بهتر موقعیت بکار می روند.

مدیریت اطلاعات فعالیت های شناسایی و مراقبت اولیه را جهت اجرای ماموریت های محوله با اطلاعات بدست آمده از منابع اطلاعاتی مرتبط می سازد. مدیریت اطلاعات به پرورش اخبار معنی می بخشد. بنابراین فرماندهان می توانند به جای ارزیابی و پرورش اخبار روی درک وضعیت تمرکز کنند.

مدیریت اطلاعات شامل دو مولفه است: **سیستم های اطلاعاتی و اطلاعات مرتبط.**

مدیریت اطلاعات موفق به پرورش خوب ختم می شود و پرورش اخبار به اطلاعات معنی دار تبدیل می گردد. پرورش اخبار شامل سازماندهی، جمع آوری، طرحریزی و هماهنگی است. به هر حال پرورش موثر به تجزیه و تحلیل و ارزیابی نیازمند بوده تا بتواند اخبار را به اطلاعات و اطلاعات را به شناخت کامل تبدیل نماید. این حالت از پرورش اخبار به بینش، آموزش و تحلیل گران خبره نیازمند است.

الف - سیستم های اطلاعاتی

سیستم های اطلاعاتی به تجهیزات و امکاناتی اطلاق می شوند که اخبار را جمع آوری، پرورش، نگهداری و در نهایت انتشار می دهند. در سیستم های اطلاعاتی از کامپیوترها، سخت افزارها، نرم افزارها و سیستم های مخابراتی و شیوه های مربوط به ایشان استفاده می کنند. سیستم های اطلاعاتی از مولفه های کارآمد کنترل و فرماندهی به شمار می آیند. سیستمهای اطلاعاتی موثر بر اساس نیازمندیهای حاصله بطور خودکار اخبار را پرورش، انتشار و یا در معرض نمایش قرار می دهند. مدیریت اطلاعات روی فرماندهان تمرکز دارد و اطلاعات مرتبط روی کنترل و فرماندهی. فرماندهان هنگامی از سیستم های اطلاعاتی خود بهترین استفاده را خواهند بود که نیازمندیهای اطلاعاتی خود را مشخص کرده و در این راستا ستاد، عناصر و سازمان های ذیربط خود را برای تامین آنها متمرکز کرده باشند.

ب - اطلاعات مرتبط

به کلیه اطلاعات با ارزش برای فرماندهان و ستاد های ایشان برای اعمال کنترل و فرماندهی، اطلاعات مرتبط اطلاق می شود. برای اینکه اطلاعات مرتبط باشند باید به موقع، دقیق، قابل استفاده، کامل، درست و مطمئن باشند. اطلاعات مرتبط پاسخی را فراهم می کنند که فرماندهان و ستادهای ایشان برای هدایت موفقیت آمیز عملیات به آنها نیاز دارند. یعنی تمام عناصر مورد نیاز در تامین عوامل (فاکتورهای ماموریت، دشمن، عوارض زمین، آب و هوا، نیروها، زمان موجود و ملاحظات غیر نظامی).

اطلاعات مرتبط برای کمک به درک وضعیت به اخبار معنی می بخشند. در این فرایند اخبار خام با معنی شدن به اطلاعات تبدیل می شوند. تحلیل ها و ارزیابی ها، اطلاعات را به آگاهی تبدیل می کنند که به عنوان اطلاعات مرتبط به فرماندهان ارائه می شوند. با قضاوت فرماندهان در مورد این آگاهی ها آنها تبدیل به درک وضعیت می

شوند. درک وضعیت این امکان را فراهم می کند که با اخبار محدود تصمیمات آگاهانه گرفته شود. اگر درک وضعیت با اراده تلفیق شود حاصل آن عملیات موثر خواهد بود. بدون مدیریت اطلاعات، اطلاعات حیاتی به مسیر درست هدایت نمی شوند، به تاخیر می افتند یا در میان اخبار معمولی مدفون شده و نادیده گرفته می شوند. سیستم های اطلاعاتی در مدیریت حجم داده های یاری رسان هستند ولی تا زمانی که فرماندهان نیازمندی اطلاعاتی خود را مشخص ننموده و آنها را به نیت خود گره نزده و به روز نکنند، این مهم (اجرای عملیات موثر) امکان پذیر نخواهد بود.

طبقه بندی اطلاعات

مدیریت اطلاعات شکاف بین اطلاعات موجود و اطلاعات مورد نیاز فرمانده را پر می کند. امکانات مناسب مدیریت اطلاعات به انتشار اطلاعات مرتبط سرعت می بخشد.

مدیریت اطلاعات، اطلاعات را به چهار طبقه نیازمندی های تصریحی، نیازمندی های استنتاجی، شکاف ها و اخبار انحرافی تقسیم بندی می کند.

نیازمندی های تصریحی: نیازمندی هایی هستند که فرمانده بطور اخص مشخص می کند. این اطلاعات می توانند به شکل حقایق، تخمین ها یا فرضیات باشند.

نیازمندی های استنتاجی: نیازمندی های استنتاجی اطلاعات مهمی هستند که فرماندهان بصورت خاص مشخص نکرده باشند.

شکاف: عناصری از اطلاعات هستند که فرماندهان برای رسیدن به شناخت یک موقعیت نیاز دارند ولی از آنها برخوردار نیستند.

اطلاعات غیر مرتبط: اطلاعات غیر مرتبط شامل آن دسته اطلاعات می شوند که فرماندهان نیازی به دانستن آنها ندارند ولی بطور مستمر به ایشان می رسد. اطلاعات غیر مرتبط اگر از اندازه بگذرد موجب انباشت اطلاعات می شود.

اطلاعات را می توان به واقعیات، تخمین ها و فرضیات طبقه بندی کرد. واقعیات اطلاعاتی هستند که فرماندهان خواستار آگاهی از آنها می باشند و با یقین می توانند به آنها دست یابند. واقعیات باید مصداق داشته و از یک منبع موثق اخذ شده باشند. تخمین ها و فرضیات اطلاعاتی هستند که فرماندهان خواهان آگاهی از آن بوده ولی به آنها یقین ندارند. واقعیات، فرضیات و تخمین های ستادی باید ضابطه مند باشند، در غیر این صورت در برابر فریب و یا غفلت نسبت به درک وضعیت آسیب پذیر خواهند بود. تخمین ها و فرضیات اصولاً اطلاعاتی مربوط به دشمن، آینده و یا عواملی هستند که فرمانده روی آنها کنترل کمتری دارد. واقعیات، تخمین ها و فرضیات می توانند اطلاعات مرتبط یا غیر مرتبط باشند، مدیریت موثر اطلاعاتی اطلاعات غیر مرتبط را از اطلاعات مرتبط تفکیک می کند. مدیریت اطلاعات کارآمد فرماندهان و ستادها را نسبت به کیفیت اطلاعات در زمان استفاده از آن برای رسیدن به درک وضعیت، هوشیار می سازند.

عملیات اطلاعاتی

عملیات های اطلاعاتی به آن دسته از اقدامات اطلاق می شود که دشمن را تحت تاثیر قرار داده و در حالی که از اطلاعات و سیستم های اطلاعاتی خودی حفاظت می کند فرایند تصمیم گیری دیگران، اطلاعات و سیستم های اطلاعاتی آنها را تحت نفوذ قرار دهد.

عملیات اطلاعاتی موثر به فرماندهان این امکان را می دهد که زودتر از دشمن تاثیر گذاری های خود را روی نقاط قطعی متمرکز کنند. از عملیات های اطلاعاتی برای جلوگیری از توانایی دشمن برای اعمال کنترل و فرماندهی و همچنین تخریب، تضعیف، مزاحمت، فریب، بهره برداری از موقعیت و نفوذ بر آنها استفاده می شود برای ایجاد چنین تاثیر، نیروهای خودی تلاش می کنند تا درک دشمن از وضعیت خودی و منطقه را منحرف سازند. ارزش عملیات اطلاعاتی در تاثیر آن روی انتقال اطلاعات دشمن نیست.

ارزش واقعی آن تنها با تاثیری که روی عملیات نظامی دشمن می گذارد سنجیده می شود. فرماندهان با استفاده از عملیات اطلاعاتی به فرایند تصمیم سازی، اطلاعات و سیستم های اطلاعاتی دشمن تک می کنند.

عملیات اطلاعاتی نوعی عملیات شکل دهنده است که به فرماندهان کمک می کند نه تنها برای عملیات قطعی بلکه برای عملیات پایدار خودشرایط مطلوبی را فراهم آورند. فرماندهان از عملیات اطلاعاتی و فعالیت های مرتبط با آن برای خنثی نمودن عملیات اطلاعاتی دشمن و همچنین تاثیرات سوء ناشی از اطلاعات غلط، شایعات، بیم و هراس از دشمن استفاده می کنند.

این عملیات به فرمانده فرصت می دهد تا اقدامات رزمی اساسی (تحرک، ضربه و حفاظت) را با حداقل کاهش کارایی رزمی به اجرا در آورد. هدف اساسی عملیات اطلاعاتی تغییر تفکر دشمن و متقاعد کردن او به انجام مقاصد خودی است. اجرای عملیات اطلاعاتی موفقیت آمیز، مستلزم تهیه دقیق و کامل اطلاعات از فضای نبرد دشمن است.

عملیات اطلاعاتی می تواند آسیب پذیری نیروهای خودی را کاهش داده و از نقاط ضعف دشمن بهره برداری کند. در جایی که استفاده از زور محدود بوده یا گزینه ای مناسب نباشد، عملیات اطلاعاتی می تواند به نگرش ها نفوذ نموده، تعهد به انگیزه خصمانه را تضعیف کند، و اراده استفاده از زور بدون بکارگیری واقعی آن را به دشمن انتقال دهد.

عملیات اطلاعاتی ذاتاً به همان اندازه که جنبه آفندی دارند از جنبه پدافندی نیز برخوردارند بنابراین نیازمند ترکیبی مستمر و نزدیک از توانمندیهای آفندی و پدافندی است.

عملیاتهای اطلاعاتی تهاجمی

تأثیرات مطلوب عملیات اطلاعاتی تهاجمی شامل تخریب، تنزل، انحراف، انگار، فریب، بهره برداری و نفوذ در کار کردهای دشمن است، عملیات اطلاعاتی هجومی آسیب پذیری سیستم های کنترل و فرماندهی را محدود می کند.

عملیات های اطلاعاتی تدافعی

عملیات اطلاعاتی تدافعی دسترسی نیروهای خودی به اطلاعات مرتبط را پشتیبانی می کند و در مقابل مانع از آن می شود که نیروهای مخالف و دشمنان فرصت لازم برای دسترسی به اطلاعات و سیستم های اطلاعاتی خودی را بدست آورده و آنها را تحت تأثیر قرار دهند.

عملیات اطلاعاتی هجومی. استفاده یکپارچه از ظرفیت ها و فعالیت های پشتیبانی و مامور است برای نفوذ روی تصمیم گیری دشمن یا سایرین و دست یابی یا تامین اهدافی خاص.

عملیات اطلاعاتی تدافعی. یکپارچه و هماهنگ ساختن سیاست ها، عملیات ها، کارکنان، و تکنولوژی برای پشتیبانی و دفاع از اطلاعات و سیستم های اطلاعاتی نیروهای خودی است. عملیات اطلاعاتی تدافعی دسترس به موقع، دقیق و مرتبط به اطلاعات را تضمین می کند در حالی که مانع بهره برداری نیروهای دشمن از اطلاعات نیروهای خودی و سیستم های اطلاعاتی آنها به منظور رسیدن به اهداف خود می شود.

عناصر عملیاتیهای اطلاعاتی

یکپارچه کردن عملیات های اطلاعاتی هجومی و تدافعی برای دست یافتن به موفقیت امری حیاتی محسوب می شود. بسیاری از عملیات ها و فعالیت های مشروحه زیر مشمول عملیات اطلاعاتی می شوند که هر عاملی می تواند کاربرد پدافندی یا هجومی داشته باشد:

- فریب نظامی	- ضمانت اطلاعاتی
- ضد فریب	- تخریب فیزیکی
- امنیت عملیات	- عملیات های روانی
- امنیت فیزیکی	- ضد تبلیغات
- جنگ الکترونیک	- ضد اطلاعات
- تک الکترونیکی	- حمله به شبکه کامپیوتر
- حفاظت الکترونیکی	- پدافند از شبکه کامپیوتر
- پشتیبانی جنگ الکترونیک	

دست یابی به برتری اطلاعاتی مستلزم طرح ریزی و آمادگی گسترده و وسیع است و اندیشیدن به آن را نمی توان موکول به آینده کرد. به عنوان یکی از عناصر قدرت رزمی، اطلاعات نیز مانند سایر عناصر نیاز به توجه دارد. اجرای موفقیت آمیز عملیات اطلاعاتی به طرح ریزی و هماهنگی جامعه نیاز دارد.

مهمترین ضرورت برای طرح ریزی دست یابی به برتری اطلاعاتی، هماهنگی مستمر و یکپارچگی سیستم های اطلاعاتی، عملیات اطلاعاتی و مدیریت اطلاعات است.

تأثیر تکنولوژی

افزایش برد و تأثیر مرگباری سیستم های تسلیحاتی، سریع تر شدن آهنگ عملیات و کوتاهتر شدن چرخه های تصمیم گیری، تماماً موجب افزایش ابهام و حجم اطلاعات هستند. کلید دست یافتن به درک وضعیت و اجتناب از انباشته شدن اطلاعات،

تشخیص و انتقال اطلاعات مرتبط و تصفیه اطلاعات انحرافی است. با وجود اینکه تکنولوژی های جدید در حال ظهور هستند و هماهنگی، ترکیب، اشتراک و شماتیک تولید اطلاعات مرتبط را تسهیل می کنند ولی این کار کردها هنوز به میزان زیادی به انسان ها وابسته هستند. فضای نبرد گسترده، به میزان وسیعی روی ابتکار، قضاوت، توانمندی تاکتیکی و فنی رهبران آگاه واحدهای زیر دست متکی است.

تکنولوژی اطلاعاتی از آنجایی که به فرماندهان اجازه می دهد آزادی عمل بیشتری را در تحرک حول میدان نبرد داشته باشند و همزمان با پست فرماندهی ارتباط الکترونیکی خود را حفظ کنند، به فرماندهان در رهبری و هدایت نبرد کمک می کنند. این توانمندی به فرماندهان اجازه می دهد تا دید و احساس خود نسبت به عملیات آتی را به اطلاعات تئوریزه شده در تصویر مشترک عملیات پیوند دهند.

تکنولوژی موجب خلق تکنیک های جدید برای ترسیم شماتیک و انتشار اطلاعات شده است. عکس های هوایی، فیلم های ویدئویی، نمودارهای رنگی، نقشه ها و کالک های دیجیتالی تماماً نسبت به روش های آنالوگ، اطلاعات مرتبط را سریع تر و دقیق تر ارائه می کنند. این توانمندی های جدید به مخاطبین مختلف امکان درک وسیع تری را می بخشند. برای مثال، امروز فرماندهان بوسیله شبکه اطلاعاتی برای برقراری ارتباط بین واحدهای زیر دست با فرماندهان در سرتاسر فرایند عملیات از طرح ریزی مشترک استفاده می کنند.

تکنولوژی های مدرن ابزار گوناگونی برای فرماندهان فراهم می کنند تا دشمن را در عمق مشاهده نموده و با آن درگیر شوند. ارتباط بین حسگر و تیر انداز که با تسلیحاتی با دقت بالا ترکیب شده باشند نیروهای نظامی را قادر می سازند به اهداف چند گانه همزمان در زمان دقیق و واقعی یورش برده بدون اینکه محدوده جغرافیایی و مسافت چندان به حساب آمده باشد. اینکه این سیستم ها چه چیز را مورد هدف قرار دهند و چه

زمانی هدف قرار گیرند تصمیماتی هستند که بسیار حائز اهمیت می باشند. حاصل آنها در تاثیراتی خواهد بود که خلق می کنند، نه در اهدافی که نابود کرده اند. حملات مرگبار سیستماتیک علیه سیستم های کنترل و فرماندهی دشمن برای نیروهای هوایی و زمینی تسهیلاتی را فراهم می کنند و در ایجاد شرایط مناسب برای کسب موفقیت، موثر خواهند بود. ماهیت این حملات به گونه ای است که تاثیر آنها موقتی است که فرماندهان باید با مانور مناسب به منظور دائمی کردن این تاثیرات از آنها بهره برداری کنند.

تکنولوژی اطلاعات قادر است از میزان تردیدها بکاهد ولی نمی تواند آنها را از میان بردارد. تکنولوژی اطلاعات پنجره ای را به روی فرماندهان می گشاید که با عملیاتی سریع و قطعی بتوانند ابتکار عمل را در دست بگیرند. اگر تقاضای رسیدن به یقین، فرماندهان را به نقطه ای سوق دهد که کنترل و تصمیم گیری را متمرکز سازند ممکن است فرصت هایی را از دست بدهند. درک وضعیتی که با کمک ابزار تکنولوژیکی بدست آورده می شود ممکن است این تمایل را در فرماندهان ایجاد کند که عملیات نیروهای زیر دست را مورد اعمال مدیریت شدید خود قرار دهند. این مسئله تازه ای نیست زیرا دستگاه تلگراف و هلی کوپتر فرماندهی نیز موجب بروز همین تنش ها شده بود. فرماندهان ارشد باید شیوه های هدایت و فرماندهی تازه ای را ابداع کنند که ضمن بهره برداری از تکنولوژی اطلاعاتی به نیروهای زیر دست خود اختیار لازم را واگذار کنند که مأموریت های ایشان را تکمیل کنند. استفاده و بهره برداری از ظرفیت های تکنولوژی اطلاعاتی مستلزم وجود رهبران آموزش دیده ای است که از اراده خطر کردن در محدوده نیت فرمانده برخوردار باشند.

نتیجه:

عصر اطلاعات در جهان، بعد جدیدی به معادله درگیریهای نظامی آینده، اضافه نموده است، در این عصر، اطلاعات یک عامل قدرت در رزم است. اجرای عملیات اطلاعاتی، زمان مورد نیاز برای مراحل ستادی و چرخه تصمیم گیری را کاهش داده و آهنگ عملیاتی را افزایش می دهد. پیشرفت سریع فن آوری اطلاعات به تغییرات بنیادی در رابطه با جنگ زمینی منتج شده و برتری اطلاعات به عنوان یک عنصر قطعی در پیروزی مطرح گردیده است.

عملیات اطلاعاتی ابزار عمده ای برای برتری اطلاعاتی با هدف تاثیر بر روند تصمیم گیری دشمن و فرونشاندن قدرت رزمی او و به عنوان یک عامل اساسی برتر ساز توان رزمی نیروهای خودی محسوب گردیده و به عنوان بعد پنجم در جنگ های مدرن به عرصه ظهور رسیده است. بکارگیری جسورانه توانمندیهای عملیات اطلاعات در طرحریزی کلی، دستیابی سریع به اهداف نظامی و ملی را تضمین می کند.

منابع و مآخذ:

- ۱- مقاله فناوری اطلاعات، سلاح جدید- همایش نقش علم و فن آوری در جنگ های اخیر
- 2- Michael Erbschloe Information Warfare (۲۰۰۱)
- 3- G.stocker.c. schopf " Information War" (۱۹۹۹)
- 4- General Ronald R.Fegleman. " infor ops" (۲۰۰۳)